

Fryske Fiersichten zijn bruikbaar, al stijgen ze nauwelijks uit boven het zoveelste dit, het zoveelste dat

Op naar een ontspannen woonlandschap

Het boekje Fryske Fiersichten, waarin de resultaten van de gelijknamige debattenreeks is opgenomen, bevat een paar wilde, veel uitgesleten en enkele bruikbare ideeën. Maak hieruit een goeie keuze, maar formuleer eerst een eigen visie, zeggen twee plattelandsdeskundigen van de Rijksuniversiteit Groningen.

GERT DE ROO EN MARTINE DE JONG

De Franse filosoof Emile Alain schreef ooit „Niets is gevaarlijker dan een idee, wanneer men er maar één heeft”. Zo is de provincie Fryslân de afgelopen maanden onder de naam ‘Fryske Fiersichten’ het debat aangegaan met de Friese bevolking en met experts. Het thema was hoe Fryslân er in 2030 uit zou moeten zien. Hiermee heeft de provincie laten zien dat zij nadenkt over de toekomst en open staat voor nieuwe, zelfs extreme ideeën. Dit boeiende debat is inmiddels afgerond. Tijd om de balans op te maken: Wat heeft het de provincie opgeleverd en hoe nu verder? In het eindrapport van futuroloog prof. dr. W.J. de Ridder is een samenvatting gegeven van de ingediende ideeën. Ook is geprobeerd deze aan elkaar en aan de huidige trends te verbinden. Kennisnemen van het een en ander is niet eenvoudig. Het boekje klapt dicht bij elke poging je te verdiepen in de beschreven trends en ideeën. Inhoudelijk blijkt het boekje vooral een losse verzameling van ideeën die weinig samenhang vertonen en als gevolg moeilijk te categoriseren zijn. Wel passen bijna alle ideeën binnen de door internationale goeroes benadrukte ontwikkelingstrends. Blijkbaar hebben trendsetters en -volgers als Manuel Castells (netwerksamenleving), Richard Florida (creatieve klasse) en Al Gore (klimaatverandering) ook een grote invloed op lokale experts en de Friese bevolking.

Het project heeft de provincie zo’n 650.000 euro gekost. Het daadwerkelijk uitvoeren van de door de ambitieuze Friezen voorgestelde ideeën en projecten zal de provincie nog eens miljarden gaan kosten. Bovendien zal Friesland dan tot ver na 2030 in de steigers staan. Maar toch, de toekomst begint vandaag en wie daar op anticipeert kan maatschappelijke ontwikkelingen in de eigen en gewenste richting buigen. Voor de provincie Fryslân is dit van groot belang, omdat de provincie met nadruk wil inzetten op de kwaliteit van de Friese ruimte. Kwaliteit is voor iedereen anders. Om hier toch een min of meer gemeenschappelijk beeld van te krijgen is het belangrijk dat de Friese bevolking - gebiedsdeskundigen bij uitstek - hun stem kunnen laten horen. Over het algemeen blijkt uit de ingediende voorstellen dat Fryslân een sterke identiteit heeft die volgens de Friezen nog verder versterkt en gepromoot moet worden. De voorgestelde promotiecampagnes verheerlijken de kwaliteiten van de provincie als paradijs van rust, ruimte en geborgenheid. Toch zou waardering van deze kwaliteiten niet mogen leiden tot musealisering en fossilisering van de Friese ruimte. Opvallend is de centrale positie die aan Leeuwarden wordt toegedicht als culturele hoofdstad en centrum van provinciale ontwikkelingen, ondanks de sterke groei van A7-kernen als Sneek, Drachten en Heerenveen. Nog opvallender is de nadruk op verdieping, spiritualiteit, ontspanning, collectiviteit en ontmoeting die door de, als nuchter bekend staande, Fries naar voren wordt gebracht.

Naast de eigen stokpaardjes die deelnemers altijd graag bij dit soort gelegenheden van stal halen, blijkt uit de voorstellen ook dat ze zich om een aantal thema’s zorgen maken. Een groot aantal ideeën is ingediend in reactie op de klimaatsveranderingen en stijgende wateroverlast. Duurzame energievormen (ondanks enige huiver vanuit

de provincie wordt ook windenergie als kansrijk gezien), zelfvoorziening en meebewegen met het water staan dan ook vaak aan de basis van voorstellen. Ook efficiëntie in de zorg, combinaties van wonen en zorg en leefbaarheid in de kleinere dorpen krijgen veel aandacht. Opmerkelijk is dat noch door de deelnemers noch door prof. De Ridder aan de aanstaande daling in de bevolkingsgroei en mogelijke krimp wordt gerefereerd. De provincie is zich echter wel bewust van deze ontwikkeling. Zij vindt hierin een extra legitimatie om de omslag van kwantiteit naar kwaliteit in de woningbouw en bedrijfsbouw kracht bij te zetten.

China Ondanks het besef van de deelnemers dat Fryslân Noordelijke kwaliteiten als rust, ruimte en ontspanning bezit, lijken zij de Friese ontwikkeling niet te zien binnen de Noordelijke context. Eerder halen zij China aan als de regio waar samenwerkingskansen liggen. Misschien hebben zij het begrip 'fiersichten' te letterlijk genomen. Ook opvallend is dat als het aan de deelnemers ligt Fryslân in 2030 (deels) overdekt zou moeten zijn. Overdekte fietspaden, overdekte schaatsbanen, overdekte recreatieparken en als klap op de vuurpijl zelfs een overdekt Tjeukemeer. Je vraagt je dan toch af waar die drang vandaan komt. De charme van Fryslân kwam toch grotendeels overeen met pindakaasreclame-achtige taferelen: het door weer en wind fietsen, schaatsen en varen door ruige, vlakke en (bevroren) waterrijke landschappen. Het genieten van rust, ruimte en buitenlucht lijkt hiermee op gespannen voet te staan. Toch zijn onder de bijna 700 ingediende projecten (!) relatief weinig extreem wilde ideeën te vinden. Ideeën als het aanleggen van een 'mondo'railnetwerk waarin privé-vervoer en openbaar vervoer op een schone wijze gecombineerd worden, het presenteren van traditionele Friese begrafenissen als 'gat in de markt', het opheffen van alle Friese gemeenten ten gunst van één gemeente Fryslân of het creëren van een nieuw feesteland voor jongeren in de waddenzee gelden als meest vergaand. De meeste voorstellen voorzien, ondanks boeiend gekozen thema's, echter in het zoveelste kennis- of expertisecentrum, het zoveelste creatieve festival of het zoveelste recreatieve verwencentrum.

Zijn er dan geen waardevolle en kansrijke ideeën ingediend? Niets is minder waar. Interessant is bijvoorbeeld het idee om een vakantiepark met modelwoningen te realiseren. Architecten, ontwikkelaars en gemeenten kunnen zich uitleven in het ontwerpen van moderne en alternatieve woningen op het vlak van elektronica, energievoorziening of natuurlijke materialen. Gasten van dit park kunnen op een laagdrempelige wijze kennis maken met deze nieuwe vormen van wonen. Het bekende mes snijdt zo aan twee kanten. Een attractief park, met bijzondere woningen die getest worden alvorens 'massaal' in productie te gaan. Ook het voorstel om tussen weilanden 'weidegangen' te creëren, zodat deze beter toegankelijk worden voor wandelaars kan de waardering van het Friese land versterken. Het creëren van 'boerdereilanden' als een kleinschalige mix van functies geconcentreerd op bepaalde traditionele plekken zou eveneens het karakter van de provincie kunnen bevestigen. Tot slot zijn ook de ideeën voor het beter inpassen van bedrijventerreinen en woningen onder Friese architectuur in lijn met de landschappelijke karakteristieken hoopgevend.

Troef Het is nu aan de provincie om de kansrijke ideeën op te pakken. De aangereikte ideeën zijn ieder op zichzelf vooral bronnen van inspiratie. Bronnen die voeding geven aan een provinciale ontwikkelingslijn en tegelijkertijd ook vanuit die lijn begrepen moeten worden en hun waarde hebben. Kortom; er moeten keuzes worden gemaakt vanuit een gezamenlijk gedragen visie. Waar zet Fryslân de komende jaren op in? Wat vormt de basis voor de Friese economie? Met het ontspannen en waterrijke Friese landschap als belangrijkste troef kunnen wonen, recreatie en zorg gecombineerd met landbouw, energie efficiëntie en kennisontwikkeling sturende factoren worden voor de toekomstige inrichting van de Friese ruimte. Dit betekent dus eerder het ontwikkelen van ontspannen woonlandschappen dan het aanleggen van vele hectaren nieuwe bedrijventerreinen om de Friese economie te stimuleren. Op basis van de

gebiedseigen karakteristieken kunnen zo strategieën worden ontwikkeld waardoor Fryslân zich kan blijven onderscheiden van andere regio's.

Met het huidige inspirerende streekplan en initiatieven als de Fryske Fiersichten heeft de provincie en de Friese bevolking laten zien dat zij in staat zijn om op een eigen wijze richting te geven aan de eigen toekomst. Dat belooft nog wat.

Gert de Roo en Martine de Jong zijn beiden als planoloog verbonden aan de Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen